

زشت و زیبا

قله الوند در این شهر صعود کنیم. چندین روز در تابلوی اعلانات دانشکده مسافرت به همدان و صعود به قله الوند را آگهی کردیم و سرانجام در روز موعود مسافرت به همدان حدود ۱۸ نفر ثبت نام کرده بودند.

از طریق مسؤول فوق برنامه دانشکده ترتیب یک مینی بوس داده شد و به سمت همدان مسافرت را آغاز کردیم. حوالی عصر همان روز حرکت به همدان رسیدیم. در محلی که از قبل تدارک دیده شده بود، اسکان یافتیم و فردا صبح زود راهی محل صعود به قله الوند شدیم.

مقداری که از دامنه کوه بالا رفتیم، طبیعت زیبای الوند خودنمایی اش را شروع کرد. با

اردیبهشت ماه سال ۱۳۵۱ بود و ترم دوم از سال دوم دانشکده را می گذراندیم. در آن ترم واحد گیاهان دارویی را گرفته بودیم و قرار بود که از دو واحد درسی گیاهان دارویی، یک واحد آن به درس های تئوری اختصاص یابد که کلاس می رفتیم و درس می خواندیم. یک واحد آن هم مربوط می شد به جمع آوری گیاهان مختلف و خشک کردن آن ها و تحویل دادن به استاد مربوطه در زمان امتحان تا نمره دو واحد درس گیاهان دارویی به این ترتیب تکمیل شود.

با بچه های گروه کوهنوردی دانشکده جلسه گذاشتیم و قرار شد که در اردیبهشت همان سال طی یک برنامه چهار روزه به همدان رفته و به

دانشکده هدیه دادم. این مقدمه نسبتاً مطول را برای این آوردم که بگویم سرزمین پهناور ایران، خواستگاه طب سنتی و گیاهان دارویی است. اگرچه بوعلی سینا ترویج‌گر طب سنتی و درمان با گیاهان دارویی بود، امروزه گیاهان دارویی جایگاه بسیار خوبی در دارودرمانی این مرز و بوم دارند. کارخانه‌های متعددی که تولیدکننده داروهای با منشأ گیاهی هستند، چنان پیشرفتی داشته‌اند و چنان داروهایی با کیفیت بسیار بالا تولید می‌کنند که بخشی از نسخ همکاران پزشک را به خود اختصاص داده‌اند.

داروهای با منشأ گیاهی امروزه از چنان کیفیتی در محتوا و شکل دارویی و بسته‌بندی برخوردار هستند که در خیلی از موارد جایگزین داروهای شیمیایی شده و به راحتی توسط همکاران پزشک نسخه شده و تجویز می‌شوند. این مسأله از چنان رشد و کیفیتی برخوردار است که طبق آمار گمرکات کشور در سال ۱۳۹۲، بیش از ۹۲ میلیون دلار داروهای با منشأ گیاهی شامل قرص، کپسول شربت و ... به کشورهای همجوار صادر شده است. این مسایل حاکی از این است که داروهای گیاهی جایگاه مناسب خود را در دارودرمانی جامعه پیدا کرده و در واقع، روی زیبای خود را به جامعه پزشکی کشور قبولانده است.

از سوی دیگر، به مرور که داروهای با منشأ گیاهی در بین مردم و بیماران رواج یافته است اطمینان از اثربخشی این نوع داروها باعث شده که روی زشت گیاهان دارویی در بعضی عطاری‌ها خودنمایی کند. اگرچه عطاری‌ها از

شروع زیبایی‌های طبیعت دامنه الوند، من نیز کار جمع‌آوری گیاهان را شروع کردم. در موقع جمع‌آوری گیاهان طول مسیر که اکثر آن‌ها دارای گل هم بود، نمی‌دانستم کدامیک جزء گیاهان دارویی و کدامیک گیاه معمولی است. معمولاً هر گلی یا گیاهی که در وهله اول از نظر زیبایی نظرم را جلب می‌کرد می‌کندم و داخل دفترچه‌ای که به همین منظور با خودم آورده بودم قرار می‌دادم.

به هر حال آن روز قله الوند را فتح کردیم و وقتی دوباره در محل اسکان در شهر همدان قرار گرفتیم در واقع با یک تیر دو نشان زده بودم. هم یک برنامه چهار روزه کوهنوردی را انجام داده و یکی از قله‌های معروف ایران را فتح کرده بودم، هم مجموعه‌ای بسیار زیبا و متنوع از گل‌ها و گیاهان مختلف که نمی‌دانستم کدامشان دارویی و کدام یکی غیردارویی است را جمع‌آوری کرده بودم.

به تهران که رسیدم گیاهان را با دقت در دفتر بزرگ دیگری قرار داده و با وسواس خاصی خشک کردم و در روز موعود به استاد گیاهان دارویی تحویل دادم.

استاد مربوطه در حالی که دفترچه محتوی گیاهان خشک شده را مرور می‌کرد، یکی یکی توضیح می‌داد که کدام آن‌ها جزء گیاهان دارویی است. شاید باور نکنید که بیش از نود درصد گیاهان جمع‌آوری شده از دامنه کوه الوند در همدان به تشخیص استاد درس گیاهان دارویی جزء گیاهان دارویی بودند و همین مسأله باعث شد که نمره «الف» بگیرم. بسیاری از گیاهان خشک شده را نیز به تشخیص استاد مربوطه به موزه گیاهان دارویی

دیرباز عرضه‌کننده تک گیاهان دارویی همچون گل‌گاوزبان و سنبل‌الطیب و زنجبیل و غیره را به شکل جوشانده یا دم‌کرده توصیه می‌کردند و مردم نیز کمابیش از آن‌ها استفاده می‌کردند، با پیشرفت داروهای با منشأ گیاهی و برپایی کارخانه‌های داروسازی تولیدکننده داروهای گیاهی، روی زشت استفاده از داروهای دست‌ساخت تحت نام‌های مختلف چربی‌سوز و لاغرکننده و ... در بعضی از عطاری‌ها مشکلاتی را در این زمینه به وجود آورده است. در این زمینه بد نیست به قسمتی از مصاحبه معاون طب سنتی وزیر بهداشت توجه کنیم:

«بسیاری از این داروها را از سطح عطاری‌ها جمع‌آوری کرده‌ایم و در مرکز تحقیقات پزشکی قانونی آنالیز کرده‌ایم و مشخص شده که این داروها از اساس شیمیایی بوده‌اند و فقط با یک‌سری گیاهانی مانند زردچوبه رنگ و بوی گیاهی گرفته و تحت عنوان داروی صددرصد گیاهی به خورد مردم داده شده‌اند». در قسمتی دیگر از این مصاحبه

می‌خوانیم که: «داروهای ضدچاقی ترکیبات آمفتامین داشته و داروهای ضدلاغری دارای کورتون بوده و داروهای ترک اعتیاد نیز مواد مخدر و مسکن داشته‌اند و همگی تحت عنوان داروهای گیاهی در اختیار مردم قرار داده شده‌اند».

به هر حال، با توجه به مسایل زیبایی داروهای گیاهی و زشتی‌هایی که بر این مسأله مترتب است، وزارت بهداشت باید جلوی عرضه دارو را در عطاری‌ها بگیرد و داروخانه‌ها را در این رابطه تقویت کند.

راه جلوگیری از تخلف عطاری‌ها، مطرح کردن بحث داروخانه‌های گیاهی نیست، چرا که داروخانه‌ها این مهم را هم انجام می‌دهند و وزارت بهداشت با طرح مسأله داروخانه‌های گیاهی هم‌سطح علمی دکترهای داروساز این‌گونه داروخانه‌ها را کاهش می‌دهد، و هم عطاری‌ها به تداوم عرضه روی زشت داروهای گیاهی ادامه می‌دهند.

دکتر فریدون سیامک‌نژاد

